

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ

Бондарук Т. Г., доктор економічних наук, професор, Державна установа «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України», м. Київ

Останні політичні та економічні події стали тими деструктивними факторами, що порушили стабільність економіки України загалом та її фінансової системи зокрема. Дослідження особливостей розвитку фіскального простору місцевих бюджетів України в контексті забезпечення бюджетної безпеки на сучасному етапі реалізації реформ набуває актуальності, оскільки її гарантування є одним з ключових завдань держави при реалізації бюджетної політики, яка б забезпечувала цілі соціально-економічного розвитку держави та її територій і відповідала національним інтересам [1]. Важливість проблем, пов'язаних з бюджетною безпекою, яка є необхідною умовою забезпечення позитивних зрушень у формуванні фіскального простору місцевих бюджетів, та з особливостями впливу бюджетних елементів на підвищення ефективності механізмів економічної безпеки держави, обумовлює актуальність теми дослідження. Незважаючи на увагу науковців до проблем бюджету та економічної безпеки держави, залишається багато невисвітлених проблем, пов'язаних з визначенням бюджетних ризиків і мінімізацією їх впливу на бюджетну безпеку, що актуалізує потребу в подальших дослідженнях у цій сфері.

Розглянемо загрози, які впливають на необхідний рівень стійкості місцевих бюджетів, ефективності та цільової спрямованості бюджетних коштів. З економічної точки зору ці загрози можна згрупувати таким чином:

відсутність чітких цілей і кінцевих результатів використання бюджетних коштів [2];

обмеженість повноважень і відповідальності одержувачів бюджетних коштів при формуванні і виконанні бюджету;

відсутність чіткого закріплення доходів бюджетної системи за одержувачами відповідних коштів;

формальний характер використання методів програмно-цільового планування бюджету;

відсутність ефективної системи державного фінансового контролю.

Залежно від природи конкретних випадків виникнення загроз безпечного функціонування бюджетної системи істотно розрізняються і їх наслідки для фіскального простору місцевих бюджетів [3]. Таким чином, можна назвати дві їх категорії: використання коштів місцевих бюджетів на цілі, не пов'язані із здійсненням завдань і функцій органів місцевого самоврядування, виконанням передбачених необхідних робіт і послуг; зловживання при використанні коштів місцевих бюджетів.

Аналіз різних зловживань у сфері нецільового використання бюджетних коштів та інших зловживань бюджетного законодавства, а також виділення

вказаних категорій загроз бюджетної безпеки дозволило згрупувати і систематизувати внутрішні загрози бюджетної безпеки, що допускаються учасниками бюджетного процесу.

Насамперед це загрози при виконанні бюджетів, які об'єднують загрози при отриманні наданні та витрачанні бюджетних коштів.

Загрози при отриманні коштів до бюджетів і відшкодуванні коштів з бюджетів: неправомірні дії державних органів влади, органів місцевого самоврядування, що призводять до недонадходження коштів до бюджетів; неприйняття заходів по забезпеченню надходжень і поверненню коштів до бюджетів; неперерахування коштів до бюджету державними органами і організаціями; інші зловживання при отриманні та відшкодуванні бюджетних коштів; неефективна діяльність при отриманні бюджетних коштів [3].

Загрози при наданні бюджетних коштів: недотримання порядку надання бюджетних коштів; фінансування непередбачених витрат; інші зловживання при наданні бюджетних коштів; неефективна діяльність і зловживання при наданні бюджетних коштів.

Загрози при витрачанні бюджетних коштів: нецільове використання бюджетних коштів – використання коштів на цілі, не пов'язані із здійсненням завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування; нецільове використання бюджетних коштів – зловживання регламентованого режиму використання бюджетних коштів; неправомірне прийняття і підтвердження зобов'язань, витрачання понад затверджені показники, наднормативні, непідтверджені витрати; незабезпечення збереження, повернення бюджетних коштів; недотримання порядку надання бюджетних кредитів; інші зловживання при витрачанні бюджетних коштів [4].

Необхідно враховувати загрози при плануванні отриманні і використанні бюджетних коштів, зокрема загрози при підготовці, розгляді та затвердженні проекту бюджету: невідповідність проекту бюджету вимогам законодавства; інші недоліки порядку складання проекту бюджету, затвердження бюджету; недоліки при підготовці і розгляді проекту бюджету, а також загрози при підготовці і затвердженні кошторисів доходів і витрат бюджетних організацій та цільових програм.

Варто звертати увагу на загрози бюджетної безпеки, викликані недоліками обліку і звітності, зокрема загрози недотримання порядку обліку бюджетних коштів, державного, комунального майна та загрози зловживання при веденні бухгалтерського обліку і звітності.

З організаційно-правової точки зору проведений аналіз дозволяє виділити загрози бюджетної безпеки, що найтісніше пов'язані за своїм змістом в декілька груп бюджетних правопорушень, які негативно впливають на формування фіскального простору місцевих бюджетів [3].

Першу групу складають правопорушення порядку функціонування бюджетної системи: невиконання закону (рішення) про бюджет; нецільове використання бюджетних коштів.

Друга група – правопорушення в частині забезпечення законних прав та інтересів одержувачів бюджетних коштів: неперерахування, неповне,

несвоєчасне перерахування бюджетних коштів одержувачам; несвоєчасне зарахування бюджетних коштів на рахунки одержувачів, несвоєчасне доведення до одержувачів повідомлень про бюджетні асигнування, про ліміти бюджетних зобов'язань.

Третя група – правопорушення доходної частини бюджетів: недотримання обов'язковості зарахування доходів бюджетів; несвоєчасне виконання платіжних документів на перерахування коштів, що підлягають зарахуванню до бюджету.

Четверта група – правопорушення витратної частини бюджетів: фінансування витрат, не включених в бюджетний розпис; фінансування в обсягах, що перевищують обсяги, включені в бюджетний розпис; недотримання нормативів фінансових витрат на надання державних або місцевих бюджетних послуг; недотримання граничних розмірів дефіцитів бюджетів, державного або місцевого боргу і витрат на обслуговування державного або місцевого боргу.

П'ята група – правопорушення гарантій виконання бюджетних зобов'язань: відмова підтвердити взяті бюджетні зобов'язання, окрім підстав, встановлених Бюджетним кодексом України; несвоєчасне підтвердження бюджетних зобов'язань, несвоєчасне здійснення платежів по бюджетних зобов'язаннях.

Шоста група – правопорушення порядку виділення бюджетних коштів: невідповідність бюджетного розпису закону (рішенню) про бюджет, повідомлень про бюджетні асигнування, про ліміти бюджетних зобов'язань – затвердженим витратам і бюджетному розпису.

Сьома група – правопорушення порядку складання проектів бюджетів, ведення бюджетної звітності і рахунків: несвоєчасне ухвалення проектів бюджетів і звітів про виконання бюджетів.

Аналіз наслідків допущення учасниками бюджетного процесу внутрішніх загроз дозволив представити розроблене групування порушень і недоліків, що допускаються учасниками бюджетного процесу як вже сформовану систему загроз бюджетній безпеці держави. Вона не лише дозволяє ефективніше сформуванню організаційно-економічний механізм забезпечення бюджетної безпеки країни, але і допомогти державним органам влади та органам місцевого самоврядування цілеспрямовано проводити роботу в цій сфері. З організаційно-правової точки зору проведений аналіз дозволяє виділити загрози бюджетної безпеки, що найтісніше пов'язані за своїм змістом в декілька груп бюджетних правопорушень, які негативно впливають на формування фіскального простору місцевих бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Bondaruk T. G. Conceptual basis of mechanism of ensuring budget security / T. G. Bondaruk, O. S. Bondaruk, I. S. Bondaruk // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 3 (11). – Ч. 1. – С. 21–28.
2. Аналіз та оцінка бюджетних ризиків в контексті підвищення рівня фінансової безпеки держави: Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. – URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2481/>

3. Бондарук О. С. Бюджетні ризики та їх вплив на фінансову безпеку. Міжнародні відносини Серія "Економічні науки" Київ: 2016. № 9. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/issue/view/174.

4. Бондарук Т. Г. Джерела загроз бюджетної безпеки України Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю / Т. Г. Бондарук, О. С. Бондарук // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 15 березня 2019 року / Упоряд. О. А. Іващенко. – Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2019. – 280 с. – С. 20–23.

МЕДИЧНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ АНТИКРИЗОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ МЕДИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ COVID-19

*Зачосова Н. В., д-р екон. наук, професор, Бойко С. А., магістр,
Коваль О. В., аспірант, Черкаський національний університет
ім. Б. Хмельницького*

Здоров'я людини є найбільшою цінністю суспільства і важливим елементом національної безпеки. Значне погіршення стану здоров'я населення, яке знаходить вираження у погіршенні демографічних показників – зростанні захворюваності, скороченні тривалості життя, зменшенні народжуваності – потребує управлінських рішень як на макро, так і на мікрорівні щодо покращення організації охорони здоров'я, підвищення рівнів її ефективності та якості. Розвиток вторинної медичної допомоги є найефективнішим методом покращення надання якісної медичної допомоги населенню України.

Для покращення ситуації у медичній галузі в Україні з 2017 року відповідно Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» впроваджено новий механізм фінансування медичних закладів. На виконання норм цього закону медичні установи були перетворені в комунальні некомерційні підприємства та почали функціонувати в умовах конкуренції, нових механізмів надходження та витрати фінансових ресурсів. Адміністративно-територіальна реформа створила передумови для нових механізмів співпраці з органами місцевого самоврядування, з керівництвом громад. Створено умови для прозорості роботи підприємств та можливості контролю за діяльністю кожного працівника та керівника, можливості моніторингу та контролю за фінансовими потоками, ризиками установ комунальної та державної сфери. Водночас, фінансово-господарський стан більшості медичних підприємств в Україні в умовах поширення COVID-19 викликає занепокоєння з точки зору стану їх економічної безпеки. Можна вести мову про кризову ситуацію з фінансуванням та матеріальним забезпеченням багатьох медичних установ. Тому доцільно підняти питання у науковій площині щодо дослідження можливостей використання антикризового менеджменту та інформації, отриманої у процесі використання його методів і прийомів, у якості інформаційно-аналітичної підтримки для прийняття